

3. AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TAGJÁNAK JOGÁLLÁSA

5. § [Jogállás]

Az Alkotmánybíróság tagja független, csak az Alaptörvénynek és a törvényeknek van alárendelve.

Tartalom

1. Szövegtörténet	139
2. Az Alkotmánybíróság tagjának jogállása.....	139
3. Az Alkotmánybíróság függetlensége.....	140
3.1. Az alkotmánybíróság tagjának személyi függetlensége	140
3.2. Az Alkotmánybíróság igazgatási és költségvetési önállósága.....	141
3.3. Az Alkotmánybíróság tevékenységének kötöttségei általában.....	141

---

1. Szövegtörténet

Az Alkotmány 32/A. § (5) bekezdése a párttagság és a politikai tevékenység tilalmával biztosította az alkotmánybírák politikai függetlenségét és elfogulatlanságát annak érdekében, hogy az Alkotmánybíróság tagjai döntéseiket kizárólag az Alaptörvény és a törvények alapján hozzák meg.

Az Alkotmánybíróság tagjának függetlenségére vonatkozó szabályozást **már a régi Abtv. is tartalmazta** a 12. §-ában. Eszerint „[a]z Alkotmánybíróság tagjai függetlenek, döntéseiket kizárólag az Alkotmány és a törvények alapján hozzák meg.”

A régi Abtv. és az Abtv. megfogalmazásának különbsége lényegi tartalmi eltérést nem takar, mindkét meghatározás ugyanazon kizárólagos viszonyítási pontot határozza meg: az Alaptörvényt (Alkotmányt) és az (értelemszerűen: Alaptörvényt nem sértő) törvényeket.

2. Az Alkotmánybíróság tagjának jogállása

Az Alkotmánybíróság tagja jogállásának meghatározó eleme a **függetlenség**. Az Alkotmánybíróság tagjának függetlensége az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény 24. cikke (1) bekezdésében és az Abtv. 2. §-ában foglalt funkciójából, mely szerint az Alkotmánybíróság az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve, egyenesen következő alapvető alkotmányossági és jogállami követelmény.

Az Alaptörvény védelme megvalósulásának mellőzhetetlen attribútuma, hogy az azt ellátó testületnek és tagjainak ne legyen más igazodási pontja, mint az Alaptörvény, valamint az Alaptörvényt nem sértő törvények. Az 5. § rendelkezése a „csak az Alap-

törvénynek és a törvényeknek van alárendelve” kitételrel az **Alkotmánybíróság tagjainak minden más tényezőtől való függőségét kizárja**. Az Alkotmánybíróság tagjai függetlenségének érdemi értelemben vett tükörképét (mintáját) a bírák függetlensége képezi. Amint azt az Abtv. javaslat indokolása tartalmazza: „Az alkotmánybírói függetlenség szabálya a bírókra vonatkozó szabállyal koherens megoldás.”

3. Az Alkotmánybíróság függetlensége

Az Alkotmánybíróság tagjainak függetlensége értelemszerűen együtt jár az Alkotmánybíróság függetlenségével; a függetlenség mindkét viszonylatban egymásból következik, egymással korrelatív viszonyban van.

A **függetlenség garanciája kiemelt szerepének történeti oka**, hogy az európai alkotmánybíráskodás elsősorban parlamentáris vagy félprezidenciális kormányzati rendszerekben jött létre. Ezekben a rendszerekben nem kifejezetten a tradicionális felosztás szerinti törvényhozó, végrehajtó és igazságszolgáltató hatalom, hanem a tágabb értelemben vett kormányzati hatalom és a tágabb értelemben vett igazságszolgáltató hatalom között húzódik az igazi határvonal. Kormányzati hatalmon itt a törvényhozás parlamenti többségét és a végrehajtás kettősét, míg igazságszolgáltató hatalmon a bíróságok és az alkotmánybíróság kettősét érti a szakirodalom.¹

Ebben a viszonyrendszerben a bíróságok és az alkotmánybíróság függetlensége felértékelődik, azaz a hatalommegosztás lényege, a hatalomkoncentráció megakadályozása múlik azon, hogy a bíróságok és az alkotmánybíróság valóban független szervek maradnak-e, be tudják-e tölteni maradéktalanul alkotmányos feladataikat.²

Abszolút értelemben vett független állami szerv nincs, mivel ez önkényes hatalomgyakorláshoz vezethetne, ezért minden szervezet az alkotmányban meghatározott szabályok, és keretek között végzi tevékenységét. Az alkotmánybíróság függetlensége is elsősorban az alkotmányon alapszik; jellemzően az alkotmányba foglalt rendelkezések garantálják, hogy az alkotmánybíróság tagjai döntéseiket kizárólag az alkotmány alapján, minden más befolyástól mentesen hozhassák meg. A függetlenség garanciáit három csoportra oszthatjuk: személyi függetlenség, igazgatási függetlenség és költségvetési önállóság.

3.1. Az alkotmánybíróság tagjának személyi függetlensége

A **személyi függetlenség** az alkotmánybírák személyét érintő követelmény, melyet a magyar közjogban az Alaptörvényben foglaltakon túlmenően az Abtv. több rendelkezése biztosít.

A személyi függetlenséget érintő biztosíték az újraválaszthatóság kizárása [vö. Abtv. 6.§ (3) bekezdés] illetve a megválasztás lehetőségéből való kizárást tartalmazó, a Kormányban, pártvezetésben, politikai vagy szakmai felsővezetésben való korábbi részvétellel összefüggő szabály [vö. Abtv. 6. § (4) bekezdés]. A személyi függetlenség további garanciája az alkotmánybírók mentelmi jogának biztosítása (vö. Abtv. 14. §).

¹ BALOGH Zsolt (2014) i. m. 383.

² BALOGH (2014) i.m. 384.

A személyi függetlenség további lényeges biztosítéka, hogy az Alkotmánybíróság tagjainak felmentése illetve kizárása, a megbízatás összeférhetlenség miatti megszűnésének megállapítása az Alkotmánybíróság teljes ülése hatáskörébe tartozik, illetve hogy a megbízatás egyéb ténszerű esetei megállapítására (megbízatási időtartam letelte, halál, lemondás) az Alkotmánybíróság elnöke jogosult [vö. Abtv. 16. § (3) bekezdés].

Az Alkotmánybíróság tagjainak személyi függetlenségét (is) szolgálják továbbá az Alaptörvény 24. cikk (8) bekezdésében foglalt politikai összeférhetlenségi illetve az Abtv.-ben részletezett további összeférhetlenségi szabályok (vö. Abtv. 10. §).

3.2. Az Alkotmánybíróság igazgatási és költségvetési önállósága

Az Alkotmánybíróság igazgatási önállósága két elemből áll. Az egyik elem, az Alkotmánybíróságnak a szabályozási önállósága a szervezetére és működésére vonatkozó szabályok megalkotásában az Alaptörvény és az ide vonatkozó törvények keretei között. A másik elem annak érvényesülése, hogy az Alkotmánybíróságon dolgozó adminisztratív apparátusra a kormányzat ne tudjon befolyást gyakorolni. Ennek biztosítását szolgálja, hogy az Alkotmánybíróság Hivatalának vonatkozásában a munkáltatói jogkört az Alkotmánybíróság elnöke gyakorolja. Az Alkotmánybíróság Hivatalánál foglalkoztatottak munkaviszonyára nézve a Küt. keretei között az Alkotmánybíróság teljes ülésének az új SZMSZ 5. pontja rendelkezik.

Az Alkotmánybíróság függetlenségének harmadik garanciája, a költségvetési önállóság (vö. Abtv. 4. §) azt az igényt szolgálja, hogy a mindenkori kormányzat ne tudja a költségvetés alakításával befolyásolni, *ad absurdum* ellehetetleníteni az Alkotmánybíróság működését.

3.3. Az Alkotmánybíróság tevékenységének kötöttségei általában

Az Alkotmánybíróság függetlensége nem jelent kötöttségek nélküli tevékenységet. A szakirodalomban háromféle kötöttség ismert, ami meghatározza az alkotmánybíróságok munkáját: az alkotmányhoz kötöttség, a korábbi döntésekhez kötöttség és az indítványhoz kötöttség.³

Az alkotmánybíróság egyrészt és leghangsúlyosabban kötve van az alkotmány tartalmához, az alkotmányt nem változtathatja meg, tevékenysége az alkotmány alá rendelt. Az Alaptörvény 24. cikke (5) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság az Alaptörvényt és az Alaptörvény módosítását csak a megalkotására és kihirdetésére vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelmények tekintetében vizsgálhatja felül (vö. Abtv. 23/A.§, 24/A. §).

Azokban az alkotmányos rendszerekben, ahol örökkévalósági klauzulák (*quasi* módosíthatatlan rendelkezések) szerepelnek az alkotmányban, létjogosultsága lehet az alkotmánymódosítás vizsgálatának, mivel vizsgálat tárgya lehet, hogy az örökkévalósági klauzulák nem sérülnek-e. Magyarország Alaptörvénye ilyen klauzulát nem tartalmaz (vö. Abtv. 24/A. §).

³ BALOGH (2014) i. m. 384.

Az alkotmánybíróvási ítélezést másrészt kötik saját korábbi döntései. Ez nemcsak azt jelenti, hogyha egyszer az Alkotmánybíróság már egy adott ügyben döntött, akkor még egyszer ugyanabban a tárgyban nem járhat el (*res iudicata*), nem dönthet másképp, hanem az európai típusú alkotmánybíráskodás során is beszélhetünk egyfajta precedens alapú döntéshozatalról.⁴

Végezetül az indítványhoz kötöttség kapcsán szükséges megjegyezni, hogy az Alkotmánybíróság klasszikus értelemben bíróság, azaz csak akkor jár el, ha jogvita (alkotmányossági probléma) merül fel, és az érintett és jogosult fél vagy felek, indítványozók azt az alkotmánybíróvási eljáráshoz viszik. Az indítványhoz kötöttség [vö. Abtv. 51. § (1) bekezdés] tehát egyrészt azt jelenti, hogy az Alkotmánybíróság – főszabály szerint – csak akkor folytat eljárást (pl. végzi el a normakontrollt), ha azt valaki (az indítványozásra jogosult) kéri, másrészt azt is jelenti, hogy csak abban a tekintetben – azon alkotmányos tételek vonatkozásában – vizsgálódik általában, amelyet az indítványozó megjelöl.⁵

6. § [Megválasztás feltételei, megbízás ideje]

- (1) Az Alkotmánybíróság tagjává megválasztható minden olyan büntetlen előéletű, és az országgyűlési képviselők választásán választható magyar állampolgár, aki
  - a) jogász végzettséggel rendelkezik,
  - b) 45. életévét betöltötte, de 70. életévét még nem töltötte be, és
  - c) kiemelkedő tudású elméleti jogász (egyetemi tanár vagy a Magyar Tudományos Akadémia doktora), vagy legalább húszévi, jogi területen folytatott szakmai gyakorlattal rendelkezik.
- (2) Az (1) bekezdésben meghatározott jogi szakmai gyakorlatot olyan munkakörben kell eltölteni, amely betöltésének feltétele a jogász végzettség.
- (3) Az Alkotmánybíróság tagjának megbízás ideje tizenkét év. Az Alkotmánybíróság tagja nem választható újra.
- (4) Az Alkotmánybíróságnak nem lehet tagja az, aki a megválasztása napját megelőző négy éven belül a Kormány tagja, valamely párt vezető tisztségviselője volt, vagy politikai és szakmai felsővezetői tisztséget töltött be.

⁴ BALOGH (2014) i. m. 384.

⁵ BALOGH (2014) i. m. 385.

Tartalom

1. Szövegtörténet	143
2. Az Alkotmánybíróság tagjának megválasztása	144
2.1. A megválaszthatóság feltételei	145
2.2. A megbíztatás ideje	145
2.3. A választhatóságból kizárás	146

1. Szövegtörténet

A régi Abtv. 5. § (1) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság tagjává minden olyan jogi végzettségű, büntetlen előéletű magyar állampolgár megválasztható volt, aki 45. életévét betöltötte. A régi Abtv. a passzív választójogosultsággal rendelkezés feltételét – feltehetően az alkotmánybírói tisztség jellegéből fakadó evidenciaként – nem tartalmazta. Gyakorlati problémát ez a szabályozás azonban nem vetett fel.

A régi Abtv. nem tartalmazott a megválaszthatóság szempontjából felső korhatári rendelkezést, miután e korábbi szabályozás szerint a 70. életév betöltése a megbíztatás megszűnését eredményezte [rég. Abtv. 15. § (1) bekezdés a) pont].

A régi Abtv. 5. § (2) bekezdése a tisztség betöltéséhez szükséges **szakmai-minőségi feltételeket** az alábbiak szerint szabályozta: „Az Országgyűlés az Alkotmánybíróság tagjait kiemelkedő tudású elméleti jogászok (egyetemi tanárok, illetőleg az állam- és jogtudomány doktorai), vagy legalább húsz év szakmai gyakorlattal rendelkező jogászok közül választja. A szakmai gyakorlatot olyan munkakörben kell letölteni, amelynek ellátásához az állam- és jogtudományi végzettség szükséges.”⁶

Az Alkotmánybíróság tagjai megválasztásának gyakorlata alapján megválasztásra kerültek olyan jogász végzettségű egyetemi tanárok is, akik nem jogági területen fejtek ki egyetemi tanári tevékenységet. Az említett esetekben azonban az általuk művelt tudományterület (jelesül a politológia) szorosan kapcsolódott a politika jogának, az alkotmányjognak a világához.

A régi Abtv. 8.§ (3) bekezdése az alkotmánybíró **megbíztatási idejét eredetileg kilenc esztendőben** szabta meg és megengedte az újraválasztás lehetőségét. A régi Abtv. 15. § (1) bekezdés a) pontja szerint azonban az Alkotmánybíróságban betöltött tagság a 70. életév betöltésével megszűnik és (3) bekezdés tartalmazta azt a kitétel is, miszerint „[a]z Alkotmánybíróság tagja a 70. életévének betöltésekor nyugállományba vonul.” Ez tehát azt jelentette, hogy a tagok megbíztatása abban az esetben is megszűnt, ha a mandátumukat még nem töltötték ki, de betöltötték a hetvenedik életévüket.⁷

⁶ Az alkotmánybíró megválasztási feltételeit ld. TILK (2008) i. m. 25–27.

⁷ Ezt a szabályozást az Abtv. is tartalmazta a 2013. december 3-án hatályba lépett módosításáig. Így az alkotmánybírói tisztség megszűnt a 70. életév betöltésével (tehát az alsó korhatár 45. a felső a 70. életév volt), és a tizenkét év leteltével. Ezen okok beállta esetén, e szabályozás szerint, az alkotmánybíró hivatalában maradt mindaddig, amíg utódját meg nem választották. Ezzel a szabállyal az Abtv. azt kívánta elkerülni, hogy az alkotmánybírók száma ne maradjon tartósan alacsony amiatt, mert az Országgyűlés nem tud alkotmánybíróvá választani.

A régi Abtv.-ben foglalt újválasztási lehetőséget többször érte olyan kritika, hogy az nem szolgálja az alkotmánybírói függetlenséget, mert az az újválasztás reményében valamilyen vélt vagy valós elváráshoz történő igazodást eredményezhet.⁸

Az Alkotmánybíróság intézményének létrehozását követően a **tagok száma változott**, az erre vonatkozó változó szabályozást az Alkotmány és a régi Abtv. egyaránt magában foglalta. Az 1989. október 23-ától hatályos alkotmányos szabályozás tizenöt főben határozta meg az Alkotmánybíróság tagjainak számát. Az akkori pártok megállapodása szerint a tizenöt főből öt alkotmánybíró az utolsó pártállami parlament,⁹ ötöt a szabad választásokkal létrejövő országgyűlés,¹⁰ majd további ötöt az azt követő parlament választott volna meg.¹¹ 1989. október 23-án az akkori országgyűlés öt alkotmánybíró meg is választott, így 1990. január 1-én öttagú testület kezdte meg a munkáját. 1990 júniusában az új összetételű országgyűlés megválasztotta a testület további öt tagját.

Az Alkotmány 1994-ben történt módosítása kapcsán tizenegy főre csökkent a testület létszáma.¹² Az Alkotmány 2011-ben történt módosításával¹³ illetve a régi Abtv.-nek a módosításával került sor a tizenöt fős létszám visszaállítására,¹⁴ melyet az Abtv. változatlanul a szabályozásába épített.

2. Az Alkotmánybíróság tagjának megválasztása

Az Alkotmánybíróság tagjainak megválasztására vonatkozó szabályozás megoszlik az Alaptörvény és az Abtv. között. A megválasztás módjáról és időtartamáról az Alaptörvény 24. cikke (8) bekezdése rendelkezik, meghatározva **az alkotmánybíróság tagjainak számát**. Eszerint „[a]z Alkotmánybíróság tizenöt tagból álló testület, amelynek tagjait az Országgyűlés az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával tizenkét évre választja.” Az Alaptörvény ugyanebben a bekezdésben szabályozza az Alkotmánybíróság tagjainak **politikai összeférhetlenségét** is: „[a]z Alkotmánybíróság tagjai nem lehetnek tagjai pártnak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.”¹⁵

Hangsúlyozandó, hogy az itt szabályozott politikai összeférhetlenség az alkotmánybíróvá választásnak nem akadály; az Abtv. 10.§ (2) bekezdése értelmében az

⁸ TILK (2008) i. m. 32.

⁹ Régi Abtv. „53. § (1) Az Alkotmánybíróság megalakításakor az Országgyűlés átmenetileg az Alkotmánybíróságnak csak öt tagját választja meg. [...]”

¹⁰ Régi Abtv. „54. § (1) Az Alkotmánybíróság további öt tagját a legközelebbi országgyűlési választásokat követően az Országgyűlés az alakuló ülése utáni két hónapon belül választja meg. [...]”

¹¹ Régi Abtv. 56. §-ának eredeti szövege szerint „[a]z Alkotmánybíróság további öt tagját az Alkotmánybíróság felállítását követő ötödik évben választja meg az Országgyűlés.”

¹² A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény módosításáról szóló 1994. évi LXXIV. törvény 1. §-a

¹³ A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvénynek az Alaptörvénnyel összefüggő egyes átmeneti rendelkezések megalkotása érdekében szükséges módosításáról szóló 2011. évi LXI. törvény 3. § és 5. §.

¹⁴ Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény módosításáról szóló 2011. évi LXII. törvény 1. § (1) bekezdés. Ez a törvény a 2. § (3) bekezdése szerint nem érintette az Alkotmánybíróság hivatalban lévő tagjainak a megbízatását.

¹⁵ Magyarország Alaptörvénye 24. cikk (8) bekezdés.

összeférhetetlenség megszüntetésére a megválasztott alkotmánybíróknak a hivatalba lépését követően tíz nap áll rendelkezésére, ez idő alatt összeférhetetlenségét meg kell szüntetnie. A kialakult gyakorlat szerint az Alkotmánybíróság elnöke az újonnan megválasztott alkotmánybíró hivatalba lépése előtt az összeférhetetlenség megszüntetését megvizsgálja és ennek eredményéről az Alkotmánybíróság teljes ülését tájékoztatja. (A megválasztott alkotmánybírók már a hivatalba lépésük előtt megszüntetik az összeférhetetlenségüket.)

2.1. A megválaszthatóság feltételei

Az Abtv. 6. § (1) bekezdése értelmében az Alkotmánybíróság tagjává **büntetlen előéletű, parlamenti passzív választójoggal rendelkező magyar állampolgár** választható meg, aki a törvény további konjunktív feltételeinek is megfelel. Ez a rendelkezés jogági (jogterületi) utalásokat tartalmaz; büntetőjogi-, választójogi- és állampolgársági jogi szabályozásokra utal vissza.

Az Abtv. 6. § (1) bekezdése *a)* pontjában előírt **jogász végzettség** jogi egyetemi végzettséget (diplomával rendelkezést) jelent. Az Abtv. 6. § (1) bekezdés *b)* pontja a megválaszthatóság **korhatári feltételeként** a 45. életév betöltését, illetve a 70. életév be nem töltését határozza meg. Ez a régi Abtv. szabályaitól annyiban tér el, hogy ilyen felső korhatári rendelkezést a régi Abtv. nem tartalmazott, miután e korábbi szabályozás szerint a 70. életév betöltése a megbízatás megszűnését eredményezte.

Az Abtv. 6. § (1) bekezdés *c)* pontja illetve (2) bekezdése a tisztség betöltéséhez szükséges **szakmai-minőségi feltételeket** tartalmazza. A 6. § (1) bekezdés *c)* pontja vagylagos feltételt támaszt, biztosítva ezáltal a kiemelkedő elméleti ismeretek és a hosszan tartó gyakorlati működés során megszerzett tapasztalataik hasznosítását az Alkotmánybíróság gyakorlatában. Ez a szabályozás lényegét tekintve megegyezik a régi Abtv. szabályozásával. A korábbi szabályozás szövegeeltérései (MTA doktora *contra* állam- és jogtudomány doktorai; és más, inkább csak stiláris eltérések) annál fogva, hogy a feltételek mindkét szabályozásban a kiemelkedő elméleti jogászi, illetve jogászi minőséghez (tevékenységhez) kötődtek, nem tartalmaznak érdemi tartalmi eltérést. A húszévi gyakorlati jogászi tevékenység pedig az Alkotmánybíróságban a legkülönbözőbb jogterületek képviselői, így többek között bírák, ügyészek, ügyvédek számára biztosította és biztosítja a részvétel lehetőségét.

2.2. A megbízatás ideje

A megbízatás időtartama a hatályos szabályozás szerint, az Alaptörvény rendelkezését megismételve tizenkét év. Ellentétben a régi Abtv. szabályozásával, a megbízatás betöltésének nincs felső korhatára, tehát a megbízatás időpontja túlnyúlhat a 70. életéven (de csak annak megválasztására kerülhet sor, aki a 70. életévét még nem töltötte be).

A hatályos szabályozás az újraválasztás lehetőségét már nem biztosítja, kivéve azokat az alkotmánybírákat, akiket a régi szabályozás szerint kilenc évre választottak meg. Az újraválasztás lehetőségének kizárását az Abtv. javaslat indokolása azzal támasztotta alá, hogy azt a felemelt időtartamú mandátum indokolja.

2.3. A választhatóságból kizárás

Az Abtv. 6. § (4) bekezdése a választhatóságból kizárja a megelőző négy évben kormánytagságot, párt vezető tisztségviselői tagságot, illetve politikai vagy szakmai felső-vezetési tagságot betöltött személyeket. A rendelkezés értelmében ez az akadály – ellentétben az Alaptörvény 24. cikk (8) bekezdésében foglalt összeférhetetlenségi okkal – **el nem hárítható, abszolút érvényű megválasztási akadály**. Funkciója az alkotmánybírói tisztség politikától, érdekképviselettől való távolabb vitele a függetlenség egyik biztosítékaként.¹⁶

7. § [Jelölő bizottság]

- (1) Az Alkotmánybíróság tagjaira az Országgyűlésben képviselettel rendelkező pártok képviselőcsoportjai által jelölt legalább kilenc és legfeljebb tizenöt képviselőből álló jelölő bizottság tesz javaslatot. A bizottságban a képviselőcsoportok legalább egy-egy képviselőjének helyet kell kapnia.
- (2) A javasolt személyeket az Országgyűlés alkotmányügyi kérdésekkel foglalkozó állandó bizottsága meghallgatja.

Tartalom

1. Szövegtörténet	146
2. A jelölő bizottság	147
3. A jelöltek meghallgatása	147

1. Szövegtörténet

Az Alkotmánybíróság tagjainak személyére az Országgyűlés által megválasztott jelölő bizottság tesz javaslatot. A jelölő bizottságra, annak összetételére az Alaptörvény hatályba lépéséig a legmagasabb szintű szabályozást az **Alkotmány tartalmazta**. Az Alkotmány 32/A. § (4) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság tagjaira az Országgyűlésben képviselettel rendelkező pártok egy-egy tagjából álló jelölő bizottság tett javaslatot. A **jelölő bizottságban tehát minden frakciónak egy szavazata volt**, függetlenül attól, hogy hány képviselővel rendelkezett. A jogalkotó az Alkotmánynak a 2011.

¹⁶ Megjegyzésre szorul, hogy ez más európai államokban nem abszolút kívánalom. A francia Alkotmánytanácsnak hivatalból tagjai a volt köztársasági elnökök (más kérdés, hogy nem vesznek részt az ülésen), vagy a Német Szövetségi Alkotmánybíróságnak is volt olyan elnöke (1983 előtt J. Benda), aki korábban belügyminiszter volt. Ezen az alapon a függetlenségüket nem tekintik kétségbevonhatónak.

évi LXI. törvény 3. §-ával történt módosításával a jelölő bizottság **korábbi paritásos felépítésének szabályától eltérve** a jelölő bizottság összetételének kialakításáról az alábbiak szerint rendelkezett: „Az Alkotmánybíróság tizenöt tagját az Országgyűlés választja. Az Alkotmánybíróság tagjaira – a képviselőcsoportok közötti létszámarányokat is figyelembe véve – az Országgyűlésben képvisellel rendelkező pártok képviselőcsoportjainak tagjaiból álló jelölő bizottság tesz javaslatot. Az Alkotmánybíróság tagjainak megválasztásához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.” [Alkotmány 32/A.§ (5) bekezdés] A módosítást a szakirodalom egy részéről és az ellenzék részéről is több kritika érte.¹⁷

Az **Alaptörvény** a jelölő bizottságok tekintetében már **nem tartalmaz rendelkezést**. A Alaptörvény és az Abtv. hatálybalépéséig a régi Abtv. 6–7. §-a és a 8. § (1) bekezdése a már módosított Alkotmánnyal összhangban állóan úgy rendelkezett, hogy az Alkotmánybíróság tagjaira és elnökére az Országgyűlésben képvisellel rendelkező pártok képviselőcsoportjai által jelölt legalább kilenc és legfeljebb tizenöt képviselőből álló jelölő bizottság tesz javaslatot. A bizottságban a képviselőcsoportok legalább egy-egy képviselőjének helyet kell kapnia.¹⁸ A javasolt személyeket az Országgyűlés jogi, igazgatási és igazságügyi bizottsága¹⁹ meghallgatja. Az Alkotmánybíróság tagjait az Országgyűlés az Alkotmányügyi, törvényelőkészítő és igazságügyi bizottságának véleményét figyelembe véve választja meg. Az Abtv. változatlanul veszi át ezt a megoldást.

2. A jelölő bizottság

A jelölő bizottság tagjait **az Országgyűlésben képvisellel rendelkező pártok képviselőcsoportjai jelölik**. A jelölő bizottságban valamennyi képviselő csoport részvételét biztosító szabály, hogy a bizottságban valamennyi képviselőcsoport egy-egy tagjának helyet kell kapnia. Erre is figyelemmel határozza meg az Abtv. a jelölő bizottság létszámát: legkevesebb kilenc, legfeljebb tizenöt képviselőben.

3. A jelöltek meghallgatása

Az Abtv. 7. § (2) bekezdése az Alkotmánybíróság tagjainak javasolt személyek meghallgatásáról rendelkezik. E rendelkezés tartalmilag megegyezik a régi Abtv. 7. §-ának rendelkezésével. A két szabályozás szövegében jelentkező eltérés a meghallgatásra hatáskörrel rendelkező kötelezően létrehozandó állandó bizottság elnevezésének (megjelölésének) különbözőségéből adódik.

¹⁷ A jelölőbizottságra vonatkozó szabályozást is érintette az az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerinti kivételes alkotmányjogi panasz, amelyet az Alkotmánybíróság a 3012/2012. (VI. 21.) AB végzésben az indítványozók személyes, közvetlen és tényleges érintettsége hiányában visszautasított.

¹⁸ A 6. § a 2010. évi LXV. törvény 1. §-ával megállapított, a 2011. évi LXII. törvény 1. § (2) bekezdése szerint módosított szöveg.

¹⁹ A 39/1998. (VI. 29.) OGY határozat alapján a bizottság elnevezése Alkotmány- és igazságügyi bizottság.

8. § [Megválasztás]

- (1) Az Alkotmánybíróság tagjait az Országgyűlés az alkotmányügyi kérdésekkel foglalkozó állandó bizottsága véleményének ismeretében választja meg.
- (2) Ha az Országgyűlés a jelölteket nem választja meg, a jelölő bizottság még azon az ülészakon, de legkésőbb tizenöt napon belül új javaslatot tesz.
- (3) Ha e törvény eltérően nem rendelkezik, az Alkotmánybíróság új tagját az Országgyűlés az elődje megbízási idejének lejártát megelőző kilencven napon belül választja meg. Az Alkotmánybíróság tagja az elődje megbízásának megszűnését követő napon, ha pedig elődje megbízásának megszűnését követően választották meg, vagy elődje megbízása meghosszabbodott, a megválasztásáról szóló határozatban megjelölt napon lép hivatalba.

Tartalom

1. Szövegtörténet	148
2. Az Alkotmánybíróság tagjának megválasztása	148
3. A folyamatos működést biztosító megválasztási szabályozás	149

---

1. Szövegtörténet

Az Abtv. 8. § (1) bekezdésének rendelkezése tartalmilag azonos a régi Abtv. 8. § (1) bekezdésében foglalt szabállyal, miszerint az Alkotmánybíróság tagjait az Országgyűlés a jogi, igazgatási és igazságügyi bizottságának véleményét figyelembe véve választja meg. Az az előírás, hogy az Országgyűlés a bizottság véleményét figyelembe véve választja meg a javasolt személyt, ugyancsak nem volt úgy értelmezhető, hogy a bizottság véleménye kötné az Országgyűlést.²⁰

A választás eredménytelenségére vonatkozó előírás is azonos a régi Abtv. rendelkezésével. A régi Abtv. 8. § (2) szerint, ha az Országgyűlés a jelölteket nem választja meg, a 6. §-ban meghatározott jelölő bizottság még azon az ülészakon, de legkésőbb tizenöt napon belül új javaslatot tesz.

2. Az Alkotmánybíróság tagjának megválasztása

Az Abtv. 8. § (1) bekezdése az alkotmányügyi kérdésekkel foglalkozó bizottságnak a jelölt megválasztására vonatkozó véleménye és a jelölt Országgyűlés általi megválasztásának kapcsolatát szabályozza. A jelölést és a meghallgatást követően az **alkot-**

---

²⁰ A régi Abtv. hatályának időszaka alatt előfordult olyan eset, hogy az Országgyűlés a jelöltet bizottsági ajánlás ellenére nem választotta meg.

mányügyi bizottság állást foglal arról, hogy támogatja-e a jelölt megválasztását, de **véleménye az Országgyűlést nem köti.**

A szabad mandátum elvéből és a titkos szavazás módjából következően ellenkező értelmezésre sem a régi Abtv., sem a hatályos szabályozás tekintetében nem lehetne jutni. A bizottsági meghallgatás és a vélemény jogi értelemben nem tölt be szűrő szerepet, ilyen joghatása csak akkor lehetne a bizottsági véleménynek, ha a nemleges állásfoglalás a megválasztásnak jogi akadályát képezné, azaz az adott jelölt tekintetében jogi norma erejével kizárná a jelölt megválasztását (a választás megtartását).

Az Abtv. 8. § (2) bekezdése a **jelöltek választásának eredménytelensége esetére a jelölő bizottság további eljárásáról** tartalmaz rendelkezést. Ennek értelmében, abban az esetben, ha az Országgyűlés a jelölteket nem választja meg, a jelölő bizottság még azon az ülészakon, de legkésőbb tizenöt napon belül új javaslatot tesz. Az Abtv. 8. § (2) bekezdésének megfelelő körülményre az Abtv. hatálybalépése óta nem került sor.

3. A folyamatos működést biztosító megválasztási szabályozás

Az Abtv. 8. § (3) bekezdése a választás illetve a megválasztott alkotmánybíró **hivatalba lépésének időpontját** szabályozza. A szabályozás elvi szempontja az Alkotmánybíróság folyamatos működésének biztosítása. A megválasztás időpontját illetően külön rendelkezés vonatkozik arra az esetre, amikor az Alkotmánybíróság tagjának megbízatása a megbízatás ideje lejártával, illetve amikor az egyéb módon szűnik meg. Ez utóbbi esetben a választás időpontjáról az Abtv. 15. § (4) bekezdése rendelkezik.

A megbízatási idő lejártával összefüggő szabályozás a folyamatosság biztosítása mellett arra nézve is garanciát jelent, hogy az Országgyűlés indokolatlanul korábbi választással ne határozhassa meg idő előtti módon az Alkotmánybíróság összetételének alakulását.

9. § [Eskü]

Az Alkotmánybíróság tagja hivatalba lépését megelőzően az Országgyűlés előtt esküt tesz.

Tartalom

1. Szövegtörténet	150
2. Az eskü	150
3. Az eskü és a hivatalba lépés időpontjának viszonya	151

---

1. Szövegtörténet

A régi Abtv. 11. §-a szerint „[a]z Alkotmánybíróság tagja a hivatalba lépése alkalmával az Országgyűlés előtt esküt tesz az Alkotmány feltétlen megtartására és kötelességei lelkiismeretes teljesítésére.”

Az Országgyűlés előtt esküt tevő – az Országgyűlés által választott – vezető közjogi tisztséget betöltő személyek esküszövegét a korábban hatályos Hárszabály 3. melléklete²¹ tartalmazta az alábbi szöveggel:

„Én ..... esküszöm, hogy hazámhoz, a Magyar Köztársasághoz és annak népéhez hű leszek; az Alkotmányt és a jogszabályokat megtartom és megtartatom; a tudomásomra jutott titkot megőrzöm; ..... feladataimat a Magyar Köztársaság fejlődésének előmozdítása és az Alkotmány érvényesülése érdekében lelkiismeretesesen teljesítem.(Az eskütevő meggyőződése szerint) Isten engem úgy segítjen!”²²

2. Az eskü

Az Abtv. 9. §-a szerint az Alkotmánybíróság tagja hivatalba lépését megelőzően az Országgyűlés előtt esküt tesz.

A jelenleg hatályos eskü szövegét az egyes közjogi tisztségviselők esküjéről és fogadalmáról szóló 2008. évi XXVII. törvény²³ melléklete tartalmazza: „Én, (az eskütevő neve) fogadom, hogy Magyarországhoz és annak Alaptörvényéhez hű leszek, jogszabályait megtartom és másokkal is megtartatom; (a tisztség megnevezése) tisztségemet a magyar nemzet javára gyakorolom. (Az eskütevő meggyőződése szerint) Isten engem úgy segítjen!”

Az eskü **erkölcsi elem a jogban**,²⁴ amely a mai jogrendszerben sajátos szerepet tölt be. A vallási és világnézeti kérdésekben semleges állam különböző eskük által már nem szakrális elemet emel a jogba, de erkölcsi elemet igen. Ezzel a jog az esküt tevők személyes, lelkiismereti meggyőződésére, a közhivatalt betöltők erkölcsi minőségére épít. E meggyőződéseket, polgárai erkölcsi tartását nem az állam hozta létre, irányultságuk is elsősorban inkább a haza, mint az állam, inkább a hivatás, mint valamely hivatal. Az eskü intézménye mai jogunkban is jól példázza azt, hogy a jogrendszer milyen módon feltételezi a mögötte álló erkölcsi rendet. Esküszegés nemcsak kifejezett jogszabálysértéssel (pl. államtitoksértéssel) valósulhat meg, hanem azzal is, ha az esküt tevő elmarad attól az erkölcsi mércétől, amit akár személyes képességei szubjektíven megengednének, akár hivatala objektíven megkövetelne. A hivatali eskü lényege éppen abban áll, hogy az esküt tevő ünnepélyesen kinyilvánítja, hivatalát nemcsak jogszerűen

²¹ 46/1994. (IX. 30.) OGY határozat a Magyar Köztársaság Országgyűlésének Hárszabályáról - Esküszöveg az Országgyűlés előtt esküt tevő, vezető közjogi tisztséget betöltő személyek eskütételéhez

²² Ezt a jogszabályt a 10/2014. (II.24.) OGY határozat hatályon kívül helyezte.

²³ „1. § (1) A megválasztását követően

a) [...] az Országgyűlés által megválasztott személy az Országgyűlés előtt, (...) a melléklet szerinti szöveggel esküt vagy fogadalmat (a továbbiakban: eskü) tesz.”

²⁴ SCHANDA (2006) i. m. 156.

látja el, hanem a pusztá jogszerűségeen túl hűséggel, lelkiismeretesen és igyekezettel. A világnézeti kérdésekben semleges jogállam sem mondhat le arról, hogy tiszttségviselőit jogilag kötelezze az etikus magatartásra és e kötelezettségvállalásnak ünnepélyes, történelmi hagyományokhoz is kapcsolódó, az egyént a formáságok mögött lelkiismeretében is kötelező kifejezést adjon. Az állam, mely vallási alapjait már régen elvesztette, ekkor sem mond le arról, hogy hívő polgárait – személyes döntésüknek megfelelően – e minőségükkel együtt érje el: polgárai vallásos meggyőződése az állam számára is olyan alap, melyet figyelembe vesz, és melyre épít, amikor tiszttségviselőit felesketti.²⁵

A jog által ma megkövetelt eskük jellemző tartalmi, szövegszerű elemei vonatkozásában vegyesen jelennek meg jogi és jogon kívüli elemek. Az Országgyűlés által választott közjogi méltóságok esküjét például véve a jogszabályok megtartására és megtartatására vonatkozó, illetve a titkok megőrzésére tett eskü egyértelmű jogi kötelezettségeket erősít meg esküvel; e kötelezettségek megszegése az esküszegéstől függetlenül is jogi felelősséget vetne fel.

Az egységes, meg nem határozott – az esküt tevő lelkiismeretében rejtező – értékre tett esküszöveg, mely az esküt tevő meggyőződés szerint nyilvánosan is kiegészíthető az „Isten engem úgy segítjen!” záradékkal, megfelel a lelkiismereti szabadságnak – ezt a záradék lehetősége a hagyományok tiszteletén túl is indokolja. A vallásszabadság pozitív és negatív oldala, a záradékkal és a nélküle mondott eskü teljesen egyenértékű, azaz nem arról van szó, hogy az egyiket főszabálynak tekinthetnénk, amihez képest a másik kivétel.²⁶

A magyar jogi szabályozásban számos tiszttségviselő esetében jogszabályok csak az eskütétel kötelezettségét rögzítik, az esküformát külön azonban nem.

3. Az eskü és a hivatalba lépés időpontjának viszonya

Az Abtv. 9. §-a grammatikai értelmezése arra enged következtetni, hogy mivel „a hivatalba lépését megelőzően” tesz esküt az alkotmánybíró, ezért eskütétel nélkül nem léphet hivatalba. Erre egyébként sem az Abtv. 12. §-a, sem egyéb rendelkezése külön nem tér ki.

10. § [Összeférhetetlenség]

- (1) Az Alkotmánybíróság tagjának megbízatása összeegyeztethetetlen minden más állami vagy önkormányzati, társadalmi, politikai, gazdasági tisztséggel, illetve megbízatással, kivéve a tudományos és felsőoktatási tevékenységhez közvetlenül kapcsolódó tisztségeket, ha az az alkotmánybírói feladatok ellátását nem**

²⁵ SCHANDA (2006) i. m. 157.

²⁶ SCHANDA (2006) i. m. 156.

akadályozza. Az Alkotmánybíróság tagja a tudományos, oktatói, művészeti, lektori, szerkesztői, jogi oltalom alá eső szellemi tevékenységen és a nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony keretében végzett tevékenységen kívül más kereső foglalkozást nem folytathat.

- (1a) Az Alkotmánybíróság tagjával kapcsolatban bírói tisztsége miatt összeférhetetlenség nem áll fenn.
- (2) Ha az Alkotmánybíróság tagjává megválasztott személlyel kapcsolatban összeférhetetlenségi ok áll fenn, azt a hivatalba lépését követő tíz napon belül meg kell szüntetnie.
- (3) Ha az Alkotmánybíróság tagjával kapcsolatban tevékenysége során összeférhetetlenségi ok merül fel, azt haladéktalanul meg kell szüntetnie.

Ügyrend

18. § (1) Az alkotmánybíró az Abtv. 10. §-ában meghatározott összeférhetlenségi okot köteles bejelenteni az elnöknek. Az összeférhetlenségi okot az elnök vagy bármely más alkotmánybíró is bejelentheti.
- (2) Az alkotmánybíróvá újonnan választott személlyel szemben – az Abtv. 10. § (2) bekezdése alapján – tíz nap elteltével, az alkotmánybíróval szemben haladéktalanul összeférhetlenségi eljárás indul, ha az alkotmánybíró az összeférhetlenség fennállását vitatja, vagy nem jelenti be az elnöknek azt a tényt, hogy az összeférhetlenséget megszüntette.
- (3) Az elnök a bejelentés alapján az érintett alkotmánybíróat írásban értesíti, és a (2) bekezdésben meghatározottak szerint az összeférhetlenségi eljárásban nyolc napon belül a teljes ülést összehívja.
- (4) Ha a teljes ülés az összeférhetlenséget megállapítja, a határozatban egyúttal felhívja az érintett alkotmánybíróat, hogy az összeférhetlenségi okot tíz napon belül szüntesse meg. Egyidejűleg az Abtv. 12. §-ában meghatározott jogkövetkezményt kell alkalmazni.
- (5) Az elnök az összeférhetlenséget megállapító alkotmánybírószági ülés időpontjától számított tíz nap elteltével a teljes ülést haladéktalanul ismét összehívja.
- (6) A teljes ülés többségi határozattal állapítja meg az összeférhetlenségi ok megszűnését, ennek hiányában indokolt határozattal megállapítja az Abtv. 15. § (2) bekezdés c) pontja alapján az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnését.

Tartalom

1. Szövegtörténet	153
2. Összeférhetlenség	154
3. Az összeférhetlenség megszüntetésének szabálya.....	155

1. Szövegtörténet

A régi Abtv. eredeti szövege szerint az Alkotmánybíróság tagja nem lehet országgyűlési képviselő, tanácstag, más állami szervnél nem tölthet be tisztséget, érdekképviseleti szervnél vezető tisztséget és nem lehet párt tagja, az Alkotmánybíróság hatásköréből adódó feladatokon kívül politikai tevékenységet nem folytathat, politikai nyilatkozatot nem tehet és tudományos, oktató, irodalmi és művészeti tevékenység kivételével más kereső foglalkozást nem folytathat [9. § (1)–(3) bekezdés].

2001-ben az Országgyűlés – a gazdasági és a társadalmi közélet átláthatóbb működése, a kiemelkedő jelentőségű köz megbízatást betöltőkkel szembeni fokozott társadalmi elvárások érvényesítése érdekében módosította az egyes közhatalmi feladatokat ellátó személyek összeférhetlenségére, így az alkotmánybírók összeférhetlenségére vonatkozó szabályokat is.²⁷ A törvényjavaslat indokolása rögzítette, hogy az alkotmánybírókra vonatkozó összeférhetlenségi szabályok korábbi törvényi szabályozása részleges volt, mert csak az ún. közjogi összeférhetlenséget rendezte, a gazdasági összeférhetlenséget nem. A módosító törvény ezért megállapította a **gazdasági összeférhetlenség**re vonatkozó szabályokat is. Ennek megfelelően a régi Abtv. főszakénként kimondta, hogy az alkotmánybírói megbízatással összeegyeztethetetlen minden más állami, önkormányzati, társadalmi és politikai vagy gazdasági tisztség, illetve megbízatás. Az alkotmánybíró a tudományos és oktatói, a művészeti, a szerzői jogi védelemben részesülő, valamint a lektori és a szerkesztői tevékenységen kívül más kereső foglalkozást nem folytathat [9. § (1) bekezdés].

Az alkotmánybírói tisztség és az oktatási tevékenységhez kapcsolódó megbízatások összeférhetlenségének egyes kérdéseiről az Alkotmánybíróság állásfoglalást alakított ki. Az Alkotmánybíróság 3/2007. (II. 20.) Tü. határozata szerint „1. Az összeférhetlenség kérdése tekintetében nincs különbség az állami, valamint az egyházi, és az egyéb, nem állami felsőoktatási intézetekben betöltött tanszékvezetői, illetve szakfelelősi pozíciók között. 2. Az alkotmánybírói tisztséggel nem összeférhetlen a tanszékvezetői és szakfelelősi megbízatás. 3. **A dékáni, dékán-helyettesi, rektori, rektor-helyettesi megbízatás betöltése összeférhetlen az alkotmánybírói tisztséggel.**”

A megválasztáskor fennálló összeférhetlenség megszüntetéséről a régi Abtv. 10. §-a a következőképpen rendelkezett. Az összeférhetlenségi okot az Alkotmánybíróság tagjává történő megválasztást követő tíz napon belül meg kell szüntetni. Ennek megtörténteig az Alkotmánybíróság tagjává megválasztott személy a tisztségéből eredő jogkörét nem gyakorolhatja és tiszteletdíjban nem részesülhet. Ha az Alkotmánybíróság tagja e kötelezettségének az előírt ideig nem tesz eleget, az Alkotmánybíróság teljes ülése határozatban állapítja meg tagsága megszűnését.

Az Abtv. 10. §-a az elfogadása óta kétszer változott. 2014-ben a jogalkotó az összeférhetlenség alóli kivételek közé beiktatta s nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony

²⁷ Az egyes közhatalmi feladatokat ellátó, valamint közvagyonnal gazdálkodó tisztségeket betöltő személyek összeférhetlenségéről és vagyonnyilatkozat-tételi kötelezettségéről szóló 2001. évi CII. törvény 2. §-a.

keretében végzett tevékenységet is.²⁸ 2014-ben az Abtv. 10. §-a a következő (1a) bekezdéssel egészül ki: „(1a) Az Alkotmánybíróság tagjával kapcsolatban bírói tisztsége miatt összeférhetetlenség nem áll fenn.”²⁹

2. Összeférhetlenség

Az összeférhetlenség lehetséges előfordulásai közül a **politikai összeférhetlenség** kiemelt esetéről maga az Alaptörvény 24. cikk (8) bekezdése utolsó mondata rendelkezik. Eszerint az Alkotmánybíróság tagjai nem lehetnek tagjai pártnak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet. A bírákra vonatkozó rendelkezések körében a 26. cikk (1) bekezdés utolsó mondata analóg módon fogalmaz a következőképpen: „A bírák nem lehetnek tagjai pártnak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.”

Az összeférhetlenség kérdéseinek további szabályozására – tekintettel arra, hogy ezek a kérdések az Alkotmánybíróság szervezetével és működésével összefüggő kérdések – az Alaptörvény 24. cikk (9) bekezdése ad az Abtv. számára implicit módon felhatalmazást.

Az Abtv. 10. § (1) bekezdése a „minden más” kitételrel **főszabályként összeférhetetlennek minősíti a különféle tisztségeket** és megbízásokat az Alkotmánybíróság tagságával. A felsorolt kategóriák (állami vagy önkormányzati, társadalmi, politikai, gazdasági tisztség) valamennyi tisztséget magukban foglalják, tehát a tisztségek tekintetében a tiltás általános. A „kulturális” tisztséget a tiltást tartalmazó felsorolás nem említi, de a szabályozás a főszabály alól kivételként említi a tudományos és felsőoktatási tevékenységhez közvetlenül kapcsolható tisztségeket. Ebből *a contrario* következik, hogy a jogalkotó e tevékenységek szervezeti kereteit fogalmilag a főszabály alá eső fogalomkörbe vonta. E kivétellel kapcsolatban az Abtv. hangsúlyozza, hogy **a tudományos és felsőoktatási tevékenységhez közvetlenül kapcsolódó tisztségek viselése csak abban az esetben** összeegyeztethetetlen az alkotmánybírói tisztség ellátásával, ha a tisztség az alkotmánybírói megbízás ellátását akadályozza.

A politikai tisztség betöltésére vonatkozó tilalom részbeni átfedésben van az Alaptörvény 24. cikk (8) bekezdésében foglalt „politikai tevékenység” tilalmával. Az Alaptörvény és az Abtv. vonatkozó rendelkezései lényegében az Alkotmánybíróság tagja számára minden aktív politikai tevékenységet tilt, ide értve a párttagságot is.

Az Abtv. 10. § (1) bekezdésének utolsó mondata taxatív felsorolást tartalmaz azokról a kereső foglalkozásokról, melyek **kivételt képeznek a főszabály alól** és nem összeférhetetlenek az Alkotmánybíróság tagságával. Ezek a következők: a tudományos, oktatói, művészeti, lektori, szerkesztői, jogi oltalom alá eső szellemi tevékenységek és a nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony keretében végzett tevékenységek. Az Abtv. minden egyéb kereső tevékenységet az Alkotmánybíróság tagságával összeférhetetlennek minősít.

²⁸ A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény, a sportról szóló 2004. évi I. törvény, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2014. évi CI. törvény 80. §-a.

²⁹ Az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvény 55. § (1) bekezdés.

Az Abtv. 10. § (1) bekezdésében foglalt felsorolást egészíti ki – azzal a lehetőséggel összhangban, hogy az Alkotmánybíróság tagjai kérelmezhetik a bíróvá történő kinevezésüket (vö. Abtv. 10/A. §) – a 10. § (1a) bekezdése, amely szerint az Alkotmánybíróság tagjával kapcsolatban bírói tisztség miatt összeférhetetlenség nem áll fenn.

3. Az összeférhetetlenség megszüntetésének szabálya

Az Abtv. 10. § (2) és (3) bekezdése az összeférhetetlenség megszüntetésének kötelezettségét szabályozza.

A (2) bekezdés rendelkezik a megválasztott alkotmánybíró **megválasztásakor fennálló összeférhetetlenség megszüntetéséről, tíz napos határidőt** megszabva erre. Ez a szabályozás azonos a régi Abtv. 10. § (1) bekezdése első mondatában foglalt szabályozással. [Régi Abtv. „10. § (1) Ha az Alkotmánybíróság tagjává megválasztott személlyel kapcsolatban a 9. §-ban foglalt összeférhetetlenségi ok áll fenn, azt a megválasztását követő tíz napon belül meg kell szüntetnie.(...)”] A kialakult gyakorlat szerint az Alkotmánybíróság megválasztott tagjai hivatalba lépésükig megszüntetik a megválasztásuk időpontjában fennálló összeférhetetlenségüket, azt az Alkotmánybíróság elnöke megvizsgálja és ennek eredményéről az Alkotmánybíróság teljes ülését tájékoztatja.

A (3) bekezdés az Alkotmánybíróság tagjának **tevékenysége során felmerülő összeférhetetlenség haladéktalan megszüntetéséről** rendelkezik.

10/A. § [Bíróvá történő kinevezésre irányuló kérelem]

Az Alkotmánybíróság tagja kérelmezheti – az Alkotmánybíróság elnöke útján – a köztársasági elnöknél a bíróvá történő kinevezését. A kérelemről az Alkotmánybíróság elnöke – annak a köztársasági elnökhöz történő továbbításával egyidejűleg – tájékoztatja az Országos Bírósági Hivatal elnökét.

Tartalom

1. Szövegtörténet	155
2. Bíróvá történő kinevezés	156

---

1. Szövegtörténet

Az Abtv. 10/A. §-át az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvény 55. § (2) bekezdése iktatta be.

A módosítás célja – a 2019. évi CXXVII. törvény javaslatának indokolása szerint – az, hogy az Alkotmánybíróság tagjai ne veszítsék el korábbi bírói tisztségüket, illetve a korábban nem bíróként működő bírók kinevezést kaphassanak. Mivel az Alkotmánybíróság többek között bírósági ítéleteket vizsgál felül (vö. Abtv. 27. §), azaz tartalmilag bírói feladatot lát el,³⁰ indokolt, hogy a ténylegesen gyakorolt felsőbbírói jellegű tapasztalataikat megbízatásuk megszűnését követően bíróként hasznosítsák. Tehát **az Alkotmánybíróság tagjaként ellátott tevékenységek indokolták** a bíróvá történő kinevezés lehetőségének a megteremtését.

2. Bíróvá történő kinevezés

Az Abtv. 10/A. § első mondata szerint az Alkotmánybíróság tagja az Alkotmánybíróság elnöke útján kérelmezheti a köztársasági elnöknél a bíróvá történő kinevezést. Az Alkotmánybíróság tagjává történő megválasztás tehát nem eredményez automatikus bírói kinevezést, azt az Alkotmánybíróság megválasztott tagjának **kifejezetten kérelmeznie kell**.

Ha az Alkotmánybíróság tagja az Abtv. szerint kérelmezte bíróvá történő kinevezését, őt a köztársasági elnök pályázat kiírása nélkül határozatlan időre bíróvá kinevezi [Bjt.3.§ (4a) bekezdés]. Tehát a törvény **a kinevezéshez nem ír elő pályázattási eljárást**. Ennek oka – a törvényjavaslat indokolása szerint – egyrészt az Alkotmánybíróság tagjai függetlenségének alkotmányos garanciái (vö. Abtv. 5. §), másrészt a megválasztás feltételei (vö. Abtv. 6. §). Tehát **az Alkotmánybíróság tagjaival szemben támasztott törvényi feltételek indokolják** a Bjt. szerinti pályázattás előírásának mellőzését.

11. § [Vagyonyilatkozat]

- (1) **Az Alkotmánybíróság tagja a megválasztását követő harminc napon belül, majd ezt követően minden évben január 31-ig, valamint a megbízatásának megszűnését követő harminc napon belül az országgyűlési képviselők vagyonyilatkozatával azonos tartalmú vagyonyilatkozatot tesz.**
- (2) **Az Alkotmánybíróság tagja a vagyonyilatkozatához csatolni köteles a vele közös háztartásban élő ház- vagy élettársának, gyermekeinek (a továbbiakban együtt: családtag) az Alkot-**

³⁰ A 2019. évi CXXVII. törvény javaslatának indokolása azzal támasztja alá azt a megállapítást, hogy az Alkotmánybíróság tartalmilag bírói feladatot lát el, hogy az ún. „valódi” alkotmányjogi panasz bevezetése óta az Alkotmánybíróság egyes – ilyen tárgyú - eljárásai a gyakorlatban kifejezetten jogorvoslati jellegű öltöttek azzal, hogy az eljárás a döntés Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatára korlátozódik. Az Emberi Jogok Európai Bírósága ezért követeli meg az alkotmányjogi panasz, mint hatékony jogorvoslati eszköz kimerítését a saját eljárásának kezdeményezése előtt (például Szalontay v. Hungary, no. 71327/13, elfogadhatósági határozat, 2019. március 12-i döntés, 35. és 39. bek.).

mánybíróság tagja vagyonyilatkozatával azonos tartalmú vagyonyilatkozatát.

- (3) A családtag vagyonyilatkozata kivételével a vagyonyilatkozat nyilvános, oldalhű másolatát – a családtag személyes adatai kivételével – a főtitkár az Alkotmánybíróság Hivatalának honlapján haladéktalanul közzéteszi. A vagyonyilatkozat a honlapról az Alkotmánybíróság tagja megbízatásának megszűnését követő egy év elteltével távolítható el.
- (4) A vagyonyilatkozatokat a főtitkár kezeli. A főtitkár az Alkotmánybíróság volt tagjának, valamint családtagjának vagyonyilatkozatát az Alkotmánybíróság tagja megbízatásának a megszűnését követő egy évig őrzi.

Tartalom

1. Szövegtörténet	157
2. A vagyonyilatkozat tartalma, nyilvánossága, kezelése	157

1. Szövegtörténet

Az Alkotmánybíróság tagjainak a vagyonyilatkozat-tételi kötelezettségét 2001-ben vezette be a jogalkotó.³¹ A régi Abtv. 9/A. § előírta a vagyonyilatkozat-tételi kötelezettséget azzal, hogy azt három évente kell megtenni, illetve a megbízás megszűnését követően csak akkor, ha a megbízatás idejének lejártá előtt szűnt meg. A törvény – a jogintézményt bevezető törvényjavaslat indokolása szerint – a vagyonyilatkozat-tételi kötelezettség tartalmi zsinormértékéül a köztisztviselőkre vonatkozó szabályozást jelölte meg. A vagyonyilatkozatot az Alkotmánybíróság Hivatala tartotta nyilván. A törvény úgy rendelkezett, hogy a vagyonyilatkozat tartalmát az Alkotmánybíróság teljes ülése ellenőrzi, mivel a teljes ülés jogosult az Alkotmánybíróság tagjának a testületből való kizárására. A 9/A. § (2) bekezdése rendelkezett arról is, hogy az Alkotmánybíróság tagjának vagyonyilatkozata – az azonosító adatok kivételével – nyilvános.

2. A vagyonyilatkozat tartalma, nyilvánossága, kezelése

A bíróvá történő kinevezés szabályait az Abtv. 11. §-ában az Alkotmánybíróság tagjainak vagyoni transzparenciáját szolgáló rendelkezések követik.

A vagyonyilatkozat-tételi kötelezettséget bevezető törvényjavaslat indokolása szerint is alapvető jogállami követelmény, hogy a közmegbízatást teljesítők feladataik ellátása során fokozott elvárásoknak feleljenek meg, amely biztosítja a közbizalom érvényesülését. A közérdek megvalósításában közreműködő személyekre olyan sza-

³¹ Az egyes közhatalmi feladatokat ellátó, valamint közvagyonnal gazdálkodó tisztségeket betöltő személyek összeférhetetlenségéről és vagyonyilatkozat-tételi kötelezettségéről szóló 2001. évi CII. törvény 2. § (2) bekezdése iktatta be az Abtv.-be a 9/A. §-t.

bályozást kell kialakítani, amely lehetővé teszi annak intézményes kizárását, hogy a magánérdek bármilyen módon befolyásolhassa a közfeladat ellátását. Egyúttal biztosítani kell a nem kívánatos befolyás kizártságának ellenőrizhetőségét és a közfeladat ellátásának nyilvánosságát, a közélet tisztaságát, melyeknek egyik alapvető eszköze az említettek vagyoni helyzetének átláthatósága.³²

Az alkotmánybíró **az országgyűlési képviselők vagyonyilatkozatával azonos tartalmú vagyonyilatkozatot tesz**, amelynek adatsorát az Ogytv. 1. számú melléklete részletezi a „Vagyon-, jövedelem- és gazdasági érdekeltségi nyilatkozat országgyűlési képviselő, valamint a vele közös háztartásban élő házastársa vagy élettársa és gyermeke(i) számára” cím alatt.

Az országgyűlési képviselők vagyonyilatkozatával való azonos tartalom előírása következtében az alkotmánybíróság tagjainak vagyoni viszonyait illetően az országgyűlési képviselőkre előírt körben kell nyilatkozatot tenniük, **azzal az eltéréssel**, hogy ahol a bevallási kötelezettség értékhatáraként az országgyűlésről szóló törvény a mindenkori képviselői alapdíj hat havi összegét meghaladó mértéket jelöl meg, az Alkotmánybíróság tagjai esetében ezen mértéken az alkotmánybírói illetmény hat havi összegét meghaladó mértéket kell érteni.

Az Abtv. 11. § (2) bekezdése az országgyűlési képviselőkre vonatkozó vagyonyilatkozat-tételi kötelezettséghez hasonlóan rendelkezik az Alkotmánybíróság tagjával **közös háztartásban élő ház- vagy élettársa, illetve gyermekei vagyonyilatkozatának** az alkotmánybírói vagyonyilatkozathoz történő csatolása tekintetében.

Az Abtv. 11. § (3) és (4) bekezdése az alkotmánybírói **vagyonnyilatkozat nyilvánosságáról** rendelkezik. E bekezdések további rendelkezései a **vagyonnyilatkozat kezelésének szabályait** és a főtitkár ezzel kapcsolatos feladatait tartalmazzák, aki a vagyonyilatkozatok őrzője és kezelője.

12. § [Összeférhetlenség megállapításának, vagyonyilatkozat-tételi kötelezettség elmulasztásának közvetlen jogkövetkezménye]

A 10. §-ban meghatározott összeférhetlenségi ok esetén az összeférhetlenséget megállapító alkotmánybírói határozat meghozatalának időpontjától az összeférhetlenség megszüntetéséig, valamint a 11. §-ban meghatározott vagyonyilatkozat-tétel elmulasztása esetén annak teljesítéséig az Alkotmánybíróság tagja a tisztségéből eredő jogkörét nem gyakorolhatja, és díjazásban, valamint juttatásban nem részesülhet.

³² Ld bővebben: 2001. évi CII. törvény indokolása – egyes közhatalmi feladatokat ellátó, valamint közvagyonnal gazdálkodó tisztségeket betöltő személyek összeférhetlenségéről és vagyonyilatkozat-tételi kötelezettségéről

Tartalom

1. Szövegtörténet	159
2. Az összeférhetlenség megállapításának és a vagyonyilatkozat-tételi kötelezettség elmulasztásának közvetlen jogkövetkezménye	159

---

1. Szövegtörténet

A régi Abtv. az összeférhetlenség fennállásának és a vagyonyilatkozat-tételi kötelezettség elmulasztásának jogkövetkezményeit tartalmilag az Abtv. hatályos rendelkezéseivel azonos tartalommal szabályozta.

2. Az összeférhetlenség megállapításának és a vagyonyilatkozat-tételi kötelezettség elmulasztásának közvetlen jogkövetkezménye

Az összeférhetlenség megállapításának az Abtv. 12. §ában foglalt közvetlen következményei **nem azonosak** az összeférhetlenség megállapítása ellenére meg nem szüntetett összeférhetlenség következtében bekövetkező jogkövetkezménnyel: az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnésével.

Az Abtv. az alkotmánybíró kötelezettségévé teszi a megválasztásakor fennálló, illetve megválasztása után felmerülő összeférhetlenségének megszüntetését [vö. Abtv. 10. § (2)–(3) bekezdés]. Az összeférhetlenség megszüntetésének – az alkotmánybíró-sági határozatot követő – elmaradása esetén a további eljárást az Abtv. 12. §-a illetve az Ügyrend szabályai határozzák meg [18. § (2) bekezdés].

Az **összeférhetlenség megállapításának közvetlen jogkövetkezményeként** az Alkotmánybíróság tagja nem gyakorolhatja tisztségéből eredő jogkörét, és díjazásban, valamint juttatásban nem részesülhet az összeférhetlenség megszüntetéséig. Ugyanez a jogkövetkezménye a vagyonyilatkozat-tételi kötelezettség elmulasztásának, mindaddig, amíg kötelezettségét nem teljesíti.

13. § [Díjazás, társadalombiztosítási ellátás, szabadság]

- (1) **Az Alkotmánybíróság tagja az Alkotmánybíróság elnöke (a továbbiakban: elnök) kivételével a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény szerint a legmagasabb fizetési fokozatban megállapított Kúria tanácselnöki illetmény 130%-ára jogosult.**
- (1a) **Az Alkotmánybíróság tagja az elnök kivételével az (1) bekezdésben meghatározott illetményen túl miniszteri juttatásra jogosult.**

- (2) Az Alkotmánybíróság tagja megbízatásának időtartama alatt a társadalombiztosítás ellátásaira való jogosultság szempontjából közszolgálati jogviszonyban foglalkoztatott biztosítottnak, díjazása nem önálló tevékenységből származó, járulékalapot képező jövedelemnek minősül. Az Alkotmánybíróság tagja megbízatásának időtartama közszolgálati jogviszonyban töltött időnek számít.
- (3) Az Alkotmánybíróság tagjának minden naptári évben negyven munkanap szabadság jár.

Tartalom

1. Szövegtörténet	160
2. Díjazás, társadalombiztosítási ellátás, szabadság	160

1. Szövegtörténet

A régi Abtv. alkotmánybírák díjazására vonatkozó szabályát a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény, valamint egyéb törvények módosításáról 2001. évi XXXVI. törvény 101. § iktatta be az Abtv.-be. A régi Abtv. 13. § szerint „[a]z Alkotmánybíróság elnökének illetményét és juttatásait külön törvény határozza meg. Az Alkotmánybíróság többi tagjának – köztük a helyettes elnökének – a díjazása megegyezik a miniszterek díjazásával azzal az eltéréssel, hogy a vezetői illetménypótléka a miniszteri illetménypótlék másfélszerese. Egyebekben az Alkotmánybíróság tagja a minisztert megillető juttatásokra jogosult.”

A régi Abtv. javaslatához fűzött indokolás szerint a szabályozás oka az, hogy az alkotmánybírói tagság összeférhetetlen – a már jelzett tevékenységek kivételével – minden kereső foglalkozással, ezért az Alkotmánybíróság tagját olyan anyagi elismerésben kell részesíteni, amely az anyagi függetlenséget is biztosítja számára. Ennek érdekében az Alkotmánybíróság elnöke a miniszterelnökkel, az Alkotmánybíróság többi tagja – köztük a helyettes elnök – pedig a miniszterekkel azonos illetményben részesül, és értelemszerűen megilletik őket mindazok, a minisztertanácsi tagsághoz szorosan nem kapcsolódó egyéb jogok is, amelyeket a különböző jogszabályok a miniszterek számára biztosítanak (pl. diplomata útlevél, kormányváró használata).

Az Abtv. 13. § (1) bekezdése hatályos szabályozását a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény, valamint egyes törvényeknek a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvénnyel kapcsolatos módosításáról szóló 2019. évi CIX. törvény 150. §-a alakította ki.

2. Díjazás, társadalombiztosítási ellátás, szabadság

Az Abtv. 13. §-a az Alkotmánybíróság tagjának javadalmazásáról és juttatásairól utaló szabállyal rendelkezik, amellyel biztosítja az alkotmánybírák **anyagi függetlenségét**.

Az Abtv. 13. § (1) bekezdése – a régi Abtv.-vel szemben – a Kúria tanácselnöki illetményéhez igazítja – annak 130%-ában meghatározva – az Alkotmánybíróság tagjának illetményét. Ezen túlmenően az Alkotmánybíróság tagja a minisztert megillető juttatásokra is jogosult.

Az Alkotmánybíróság elnökének díjazásáról az Abtv. az elnök jogállásánál rendelkezik (vö. Abtv. 19. §), ezért az elnök kivételt képez az Abtv. 13. § (1) és (1a) bekezdésében foglalt szabályozás alól. Erre utal „Az Alkotmánybíróság elnöke (a továbbiakban: elnök) kivételével” megfogalmazás.

A 13. § (2) bekezdése az alkotmánybíró társadalombiztosítási ellátásáról, illetményének adó- és társadalombiztosítási jellegéről rendelkezik. Az Alkotmánybíróság tagjának jogviszonya kezdettől fogva olyan választott közjogi tisztség, amely nem tartozott a társadalombiztosítási jogszabályok hatálya alá: az Alkotmánybíróság tagja nem minősül foglalkoztatottnak; ezért kell külön kimondani, hogy az Alkotmánybíróság tagja milyen jogállással rendelkezik társadalombiztosítási szempontból.

Az Abtv. 13. § (3) bekezdése meghatározza az Alkotmánybíróság tagját megillető évi szabadság mértékét. Ennek értelmében az Alkotmánybíróság tagjának minden naptári évben negyven munkanap szabadság jár.

14. § [Mentelmi jog]

- (1) Az Alkotmánybíróság tagja az Alaptörvényben és e törvényben meghatározott alkotmánybírósági hatáskörök gyakorlása során kifejtett tevékenysége, az általa közölt tény vagy vélemény miatt bíróság vagy hatóság előtt – megbízatásának ideje alatt és azt követően – nem vonható felelősségre, e tény vagy vélemény miatt az Alkotmánybíróság ellen bíróság vagy hatóság előtt eljárás nem indítható. Ez a mentesség nem vonatkozik a szigorúan titkos és titkos minősítésű adattal való visszaélésre, a rágalmaszra és a becsületsértésre, valamint az Alkotmánybíróság tagjának polgári jogi felelősségére.**
- (2) Az (1) bekezdésben meghatározott mentesség kiterjed a közhatalmat gyakorló személy vagy közszereplő politikus sérelmére elkövetett becsületsértésre, valamint – ha az Alkotmánybíróság tagjának nem volt tudomása arról, hogy a közlés a lényegét tekintve valótlan – rágalmaszra.**
- (3) Az Alkotmánybíróság tagjának őrizetét csak tettenérés esetén lehet elrendelni, és ellene csak az Alkotmánybíróság előzetes hozzájárulásával lehet büntetőeljárást, valamint szabálysértési eljárást indítani vagy folytatni, továbbá büntető eljárásjogi kényszerintézkedést alkalmazni.**

- (4) A mentelmi jog felfüggesztésére irányuló indítványt a vádemelés előtt a legfőbb ügyész, a vádemelés után, illetve magánvádas vagy pótmagánvádas eljárásban a bíróság terjeszti elő az elnökhöz. Az indítványt az Alkotmánybíróság tagjának tettenérése esetén haladéktalanul elő kell terjeszteni. Szabálysértési ügyben a mentelmi jog felfüggesztésére irányuló indítványt – a szabálysértési hatóság megkeresése alapján – a legfőbb ügyész terjeszti elő az elnökhöz.
- (5) A mentelmi jog felfüggesztése tárgyában hozott döntés csak arra az ügyre vonatkozik, amelyre az indítványt előterjesztették.
- (6) Az Alkotmánybíróság tagja mentelmi jogáról – a szabálysértési eljárás kivételével – nem mondhat le. E jogát mindenki köteles tiszteletben tartani.
- (7) Az Alkotmánybíróság tagja köteles mentelmi jogának megsértését az elnöknek haladéktalanul bejelenteni.

Ügyrend

21. § (1) Az Abtv. 14. §-a alapján benyújtott, mentelmi jog felfüggesztésére irányuló indítványt az elnök haladéktalanul átadja megvizsgálásra a gazdasági és személyügyi bizottságnak, az érintett alkotmánybíró írásban értesíti, és mindezt a következő teljes ülésen bejelenti.
- (2) A bizottság a vizsgálatát legkésőbb tizenöt napon belül lefolytatja, a vizsgálat lezárásától számított nyolc napon belül a teljes ülés számára írásos jelentést és a mentelmi jog felfüggesztésére vagy annak mellőzésére vonatkozó javaslatot készít.
  - (3) Az elnök a jelentés elkészültét követő nyolc napon belül teljes ülést hív össze.
  - (4) Az érintett alkotmánybíró a bizottság előtt és a teljes ülésen jogosult ismertetni álláspontját.
  - (5) A teljes ülés a mentelmi jog felfüggesztése kérdésében – az érintett alkotmánybíró meghallgatása, illetve ismételten lehetővé tett meghallgatásának eredménytelensége, valamint a jelentés megvitatása után – titkos szavazással hoz határozatot.

Tartalom

1. Szövegtörténet	163
2. A mentelmi jog intézményének fogalma és funkciója	163
3. A mentelmi jog alóli kivételek köre	164
4. A mentelmi jog felfüggesztése.....	164

---

1. Szövegtörténet

A régi Abtv. 14. § (1) bekezdésének eredeti szövegezése szerint „[a]z Alkotmánybíróság tagja az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jogot élvez.” Az egyes törvények mentelmi jogra vonatkozó rendelkezéseinek módosításáról szóló 2006 évi LXXXVII. törvény 2. § (1) bekezdése helyesbítette a szöveget akként, hogy „[a]z alkotmánybírákat az országgyűlési képviselővel azonos mentelmi jog illeti meg.”³³

2. A mentelmi jog intézményének fogalma és funkciója

Az alkotmánybírákat illető mentelmi jognak ugyanaz a **funkciója**, mint az országgyűlési képviselők, és más közjogi tisztségviselők mentelmi jogának; ez a jog nem az alkotmánybíró kiváltsága, hanem érinthetlenségén keresztül az Alkotmánybíróság integritásának, zavartalan működésének mindenféle indokolatlan hatalmi repressziótól, processzustól mentes biztosítása.

Az alkotmánybírákra vonatkozó szabályozás tartalmilag *mutatis mutandis* **analóg az országgyűlési képviselőkre vonatkozó szabályozással**, és a mentelmi jog felfüggesztésének eljárása is alapvető hasonlóságot mutat az ide vonatkozó parlamenti eljárással.

Ennek megfelelően az Abtv. 14. § (1) bekezdése rendelkezik az Alkotmánybíróság tagjának **immunitásáról** (felelősség nélkülségéről), illetve a 14. § (3) bekezdése **inviolabilitásáról** (sérthetlenségéről).

Felelősség nélkülsége értelmében az Alkotmánybíróság tagja alkotmánybírói tevékenysége, az általa közölt tény vagy vélemény miatt sem a megbízási ideje alatt, sem annak megszűnését követően nem vonható felelősségre bíróság, hatóság előtt.

Az Abtv. 14. § (2) bekezdése ezt a mentességet kiterjeszti a közhatalmat gyakorló személy vagy közszereplő politikus sérelmére elkövetett becsületsértésre és a rágalmazásra is, feltéve, ez utóbbi esetben, hogy nem volt tudomása a közlés lényegét tekintve valótlan voltára.

Az Alkotmánybíróság tagjának sérthetlensége értelmében az alkotmánybíró ellen büntető vagy szabálysértési eljárást csak az Alkotmánybíróság előzetes hozzájárulásával lehet indítani vagy folytatni, illetve vele szemben büntető eljárásjogi kényszerintézkedést alkalmazni.

Azt, hogy a mentelmi jog nem az alkotmánybíró sajátja, mutatja az Abtv. 14. § (6) bekezdése, mely szerint az Alkotmánybíróság tagja a szabálysértési eljárást kivéve mentelmi jogáról nem mondhat le. Ugyanerre utal az Abtv. 14. § (7) bekezdésének azon rendelkezése, melynek értelmében az Alkotmánybíróság tagja köteles a mentelmi jogának megsértését az elnöknek haladéktalanul bejelenteni. Ez a rendelkezés az elnökre ró feladatot, aki az alkotmánybírák mentelmi jogának megsértése esetén megteszi a szükséges intézkedést [vö. Abtv. 17. § (1) bekezdés *k*) pont].

³³ Az egyes törvények mentelmi jogra vonatkozó rendelkezéseinek módosításáról szóló 2006 évi LXXXVII. törvény 2. § (1) bekezdésével megállapított szöveg.

3. A mentelmi jog alóli kivételek köre

A mentelmi jog alóli kivételek – hasonlóan az országgyűlési képviselőkre vonatkozó szabályozáshoz, azzal jórészt azonosan – garantálják, hogy a mentelmi jog felelősségnélküliséget biztosító rendelkezése ne nyújtson védelmet olyan esetleges magatartásnak, melyek megengedhetősége az általános jogvédelem és az Alkotmánybíróság integritásának, zavartalan működésének szempontjából semmiképpen sem tekinthető indokoltnak, vagy éppenséggel szemben állna alapvető alkotmányos érdekekkel, illetve magának az Alkotmánybíróság zavartalan működésének érvényesülésével.

Az Abtv. 14. § (1) bekezdésének második mondata a felelősségnélküliség alóli kivételeket tartalmazza: a szigorúan titkos illetve titkos minősítésű adattal való visszaélést, a rágalmozás és becsületsértés esetét. Nem terjed ki a felelősség nélküliség a polgári jogi felelősségre sem.

A mentelmi jog sérthetlenséget biztosító szabályozási körében az Abtv. 14. § (3) bekezdése – a mentelmi jog rendeltetésszerű funkciójára tekintettel – kiemeli a védett körből a tettenérés esetét.

4. A mentelmi jog felfüggesztése

Az Abtv. 14. § (4) bekezdése rendelkezik a mentelmi jog felfüggesztésére irányuló előterjesztésről. Az indítványt az Alkotmánybíróság elnökének kell előterjeszteni – tettenérés esetén haladéktalanul – vádemelés előtt illetve szabálysértési eljárásban a legfőbb ügyész, vádemelés után illetve magánvádas vagy pótmagánvádas eljárásban a bíróság az indítvány előterjesztője.

Az Abtv. 15. § (5) bekezdése arról rendelkezik, hogy a mentelmi jog felfüggesztése arra az ügyre vonatkozzék, amelyre az indítványt előterjesztették. Ennek értelmében, ha az alkotmánybíró ellen több ügyben is folya eljárás, csak az adott ügyre vonatkozóan történt felfüggesztése mellett teszi lehetővé az eljárás lefolytatását. Tehát több eljárás lefolytatása csak úgy lehetséges, ha valamennyi ügyben külön felfüggesztésre került a mentelmi jog.

Az eljárás lefolytatásának szabályait az Ügyrend 21. §-a tartalmazza. Ennek értelmében a mentelmi jog felfüggesztésére irányuló indítványt az elnök haladéktalanul átadja megvizsgálásra a gazdasági és személyügyi bizottságnak, az érintett alkotmánybíró írásban értesíti, és mindezt a következő teljes ülésen bejelenti. A bizottság a vizsgálatát legkésőbb tizenöt napon belül lefolytatja, a vizsgálat lezárásától számított nyolc napon belül a teljes ülés számára írásos jelentést és a mentelmi jog felfüggesztésére vagy annak mellőzésére vonatkozó javaslatot készít. Az elnök a jelentés elkészültét követő nyolc napon belül teljes ülést hív össze.

Az érintett alkotmánybíró a bizottság előtt és a teljes ülésen jogosult ismertetni álláspontját. A teljes ülés a mentelmi jog felfüggesztése kérdésében – az érintett alkotmánybíró meghallgatása, illetve ismételten lehetővé tett meghallgatásának eredménytelensége, valamint a jelentés megvitatása után – titkos szavazással hoz határozatot [21. § (1)–(5) bekezdés].

15. § [Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnése]

- (1) Az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnik
  - a)
  - b) a megbízási időtartam leteltével.
- (2) Az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnik továbbá
  - a) halállal,
  - b) lemondással,
  - c) összeférhetlenség miatt a megbízási megszűnésnek megállapításával,
  - d) ha az Alkotmánybíróság tagja az országgyűlési képviselők választásán már nem választható,
  - e) felmentéssel vagy
  - f) kizárással.
- (3)
- (4) Ha az Alkotmánybíróság tagjának megbízása a (2) bekezdés alapján szűnik meg, az Alkotmánybíróság új tagját az Országgyűlés az Alkotmánybíróság volt tagja megbízásának megszűnésétől számított hatvan napon belül választja meg.
- (5) Ha az Alkotmánybíróság több tagjának szűnik meg, illetve hosszabbodik meg egymást követően a megbízása, az Országgyűlés először az Alkotmánybíróság azon tagjának utódját választja meg, akinek a megbízása korábban szűnt meg vagy hosszabbodott meg, illetve korábban szűnt meg.

Tartalom

1. Szövegtörténet	165
2. A megszűnésének esetei.....	166

1. Szövegtörténet

A régi Abtv. 15. § (1) bekezdése szerint az alkotmánybírósági tagság megszűnik: a 70. életév betöltésével; a megbízási időtartam leteltével; halállal; lemondással; összeférhetlenség megállapításával; felmentéssel; kizárással. Az első négy esetben a megbízási megszűnését az Alkotmánybíróság elnöke állapította meg, az utolsó három esetben pedig az Alkotmánybíróság teljes ülése hozott határozatot [15. § (2) bekezdés]. Tehát a régi Abtv. a megszűnési eseteket azzal az eltéréssel szabályozta, hogy egyfelől megszüntetési okként tartalmazta a 70. életév betöltését, másfelől nem tartalmazta a parlamenti választójog megszűnésének, elvesztésének esetét.

Az Abtv. 15. § (1) bekezdése a) pontjának 2013. december 10-éig hatályos szövege szerint az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnik a 70. életév betöltésével, azaz a korábbi szabályozás szerint az Alkotmánybíróság tagjának megbízása 70. életévé betöltésével megszűnt. Az egyes törvényeknek az Alaptörvény ötödik módo-

sításával összefüggő módosításáról szóló 2013. évi CCVII. törvény 42.§ (1) bekezdése ezen változtatott és a felső korhatárt eltörölte. A törvényjavaslat indokolása szerint „[a]z Alaptörvény ötödik módosítása miatt az Alkotmánybíróságról szóló törvényben szükséges terminológiai változtatások és hivatkozás-pontosítások mellett a rendelkezés az Alkotmánybíróság tagjainak Alaptörvényben foglalt megbízási idejét korlátozó rendelkezést helyezi hatályon kívül, valamint olyan alkalmazási szabályt ad, amely az új rendelkezést a megbízásukat töltő alkotmánybírákra is alkalmazni rendeli. Ezzel párhuzamosan a rendelkezés az alkotmánybírává való megválasztás feltételévé teszi, hogy a jelölt a 70. életévét még ne töltse be.”

Az Abtv. 15. § (3) bekezdése 2013. december 10-től hatályos módosításáig ismerte az Alkotmánybíróság tagja megbízásának tizenkét éven túli meghosszabbodását is. Az Abtv. 15. § (3) bekezdés 2013. december 10-éig hatályos tartalma a következő volt: „Ha az Alkotmánybíróság tagjának megbízása az (1) bekezdés alapján szűnik meg, az Alkotmánybíróság új tagját a 8. § (1)–(3) bekezdésben foglaltak szerint kell megválasztani. Ha az Országgyűlés az Alkotmánybíróság új tagját a 8. § (3) bekezdésben meghatározott határidőig nem választja meg, az Alkotmánybíróság tagjának megbízása az utódja hivatalba lépéséig meghosszabbodik. Ha az Alkotmánybíróság több tagjának szűnik meg egyidejűleg a megbízása, mint ahány tagot az Országgyűlés a határidőig választ, az életkorban fiatalabb tag megbízása hosszabbodik meg.” Ez a rendelkezés a felső korhatár eltörlésével egyidejűleg hatályon kívül helyezésre került.

2. A megszűnésnek esetei

Az Abtv. 15. § (1) bekezdés *b)* pontja az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnése alapesetként **a megbízási időtartam leteltét** nevesíti. A megbízási idő a hivatalba lépéstől számított tizenkét évig tart (vö. Abtv. 8. §).

Az Abtv. 15. § (2) bekezdése az Alkotmánybíróság tagja megbízása megszűnésének a megbízás idejének leteltén kívüli eseteit tartalmazza. Eszerint az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnik halállal, lemondással, összeférhetetlenség miatt a megbízás megszűnésének megállapításával, ha az Alkotmánybíróság tagja az országgyűlési képviselők választásán már nem választható, felmentéssel vagy kizárással.

A **lemondásra** az Alkotmánybíróság tagjának akaratából, azaz saját döntése folytán kerülhet sor [vö. Abtv. 16. § (1) bekezdés].

Az Abtv. 15. § (2) bekezdés *c)–f)* pontjaiban foglalt esetek olyan objektív tényeken alapulnak, melyeket illetően az Alkotmánybíróságban betöltött tagságot megszüntető (megállapító) határozatot az Alkotmánybíróság teljes ülése hozza meg [vö. Abtv. 16. § (6) bekezdés].

Egészében – az alkotmánybíró függetlenségét szolgáló módon – az alkotmánybírói tisztség megszűnésére csak törvényben foglalt esetekben kerülhet sor; a szabályozás az Alkotmánybíróságon kívül minden más szervet, hatalmi ágat kizár az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszüntetésének lehetőségéből.

Az Abtv. 15. § (4) bekezdése a (2) bekezdés alapján megüresedett alkotmánybírói tisztség betöltésének időpontjáról rendelkezik, az (5) bekezdés pedig azt a helyzetet rendezi, ha az Alkotmánybíróság több tagjának szűnik meg a megbízása; ezen esetekre nézve szabályozza a megüresedett tisztség betöltésének sorrendjét.

Tekintettel arra, hogy az Abtv. 15. § (3) bekezdés – mely az Alkotmánybíróság tagja megbízatásának meghosszabbításáról rendelkezett – a 2013. évi CXXXI. törvény 12. § *b)* pontja következtében hatályon kívül helyezésre került, az Abtv. 15. § (5) bekezdésének az a fordulata, mely a meghosszabbodott alkotmánybírói tagság betöltésének sorrendi meghatározásáról rendelkezik, a meghosszabbodott, de megszűnt tagság betöltésére vonatkozó részében kiüresedett.

16. § [Egyes megszűnési okok]

- (1) A lemondást az Alkotmánybíróság tagja az Alkotmánybíróság elnökével, az Alkotmánybíróság elnöke az Országgyűlés elnökével írásban közli. A lemondás érvényességéhez elfogadó nyilatkozat nem szükséges. A lemondást nem kell indokolni, a megbízatás a lemondás benyújtásának napjával szűnik meg.
- (2) Ha az Alkotmánybíróság tagja a 10. § (2)–(3) bekezdésében foglalt kötelezettségének az előírt ideig nem tesz eleget, az Alkotmánybíróság teljes ülése határozatban állapítja meg az összeférhetetlenséget. Ha az összeférhetetlenséget megállapító alkotmánybírói ülés időpontjától számított tíz napon belül nem történik meg az összeférhetlenségi ok megszüntetése, az Alkotmánybíróság teljes ülése határozatban állapítja meg az Alkotmánybíróság tagja megbízatásának megszűnését.
- (3) Felmentéssel szűnik meg a megbízatás, ha az Alkotmánybíróság tagja neki fel nem róható okból nem képes eleget tenni megbízatásából eredő feladatainak.
- (4) Kizárással szűnhet meg a megbízatás, ha az Alkotmánybíróság tagja
  - a) neki felróható okból nem tesz eleget megbízatásából eredő feladatainak, vagy
  - b) a tisztségére méltatlanná vált,és ezért az Alkotmánybíróság teljes ülése határozatával az Alkotmánybíróság tagjai közül kizárja.
- (5) Ki kell zárni az Alkotmánybíróság tagjai közül azt, aki
  - a) jogerős ügydöntő határozatban megállapított, köztudra üldözendő szándékos bűncselekményt követ el,
  - b) neki felróható okból egy évig nem vesz részt az Alkotmánybíróság munkájában, vagy
  - c) a vagyonyilatkozat-tételi kötelezettségét szándékosan elmulasztja, vagy a vagyonyilatkozatában lényeges adatot, ténytet szándékosan valótlanul közöl.

- (6) Az Alkotmánybíróság tagja megbízásának megszűnését a 15. § (1) bekezdés *b*) pontja esetében – a megbízási idő lejártának napjával – és a 15. § (2) bekezdés *a*)–*b*) pontja esetében az elnök állapítja meg, és a teljes ülésen bejelenti. A 15. § (2) bekezdés *c*)–*f*) pontja esetén az Alkotmánybíróság teljes ülése hoz határozatot, amelyet a Magyar Közlönyben közzé kell tenni.

Ügyrend

18. § (2) Az alkotmánybíróvá újonnan választott személlyel szemben – az Abtv. 10. § (2) bekezdése alapján – tíz nap elteltével, az alkotmánybíróval szemben haladéktalanul összeférhetlenségi eljárás indul, ha az alkotmánybíró az összeférhetlenség fennállását vitatja, vagy nem jelenti be az elnöknek azt a tényt, hogy az összeférhetlenséget megszüntette.
- (3) Az elnök a bejelentés alapján az érintett alkotmánybíróat írásban értesíti, és a (2) bekezdésben meghatározottak szerint az összeférhetlenségi eljárásban nyolc napon belül a teljes ülést összehívja.
- (4) Ha a teljes ülés az összeférhetlenséget megállapítja, a határozatban egyúttal felhívja az érintett alkotmánybíróat, hogy az összeférhetlenségi okot tíz napon belül szüntesse meg. Egyidejűleg az Abtv. 12. §-ában meghatározott jogkövetkezményt kell alkalmazni.
- (5) Az elnök az összeférhetlenséget megállapító alkotmánybírósági ülés időpontjától számított tíz nap elteltével a teljes ülést haladéktalanul ismét összehívja.
- (6) A teljes ülés többségi határozattal állapítja meg az összeférhetlenségi ok megszűnését, ennek hiányában indokolt határozattal megállapítja az Abtv. 15. § (2) bekezdés *c*) pontja alapján az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnését.”
19. § (1) Az Alkotmánybíróságban betöltött tagság – az Abtv. 15. § (2) bekezdés *e*) pontja alapján – kizárással történő megszüntetésére az elnök vagy öt alkotmánybíró tehet javaslatot. A javaslatot írásban, a kizárással kapcsolatos ok és az azt alátámasztó körülmények megjelölésével kell benyújtani.
- (2) Az elnök a javaslatról az érintett alkotmánybíróat írásban értesíti, és az előterjesztésétől számított nyolc napon belül a teljes ülést – az írásbeli javaslat megküldésével – összehívja.
- (3) A teljes ülés az érintett alkotmánybíróat meghallgatja, szükség esetén a tényállás tisztázására öt alkotmánybíróból álló vizsgálóbizottságot jelöl ki. A vizsgálóbizottságnak nem lehet tagja az az alkotmánybíró, aki a kizárással javaslatot tett.
- (4) A vizsgálóbizottság az eljárását tizenöt napon belül lefolytatja, a vizsgálat lezárásától számított nyolc napon belül a teljes ülés számára írásos jelentést, valamint a kizárással vagy a kizárás mellőzésére vonatkozó javaslatot készít.

- (5) A vizsgálóbizottság adatokat kérhet be és bárkit meghallgathat. A vizsgálóbizottság által tett megállapításokat és azok bizonyítékait meg kell ismertetni az érintett alkotmánybíróval, módot kell részére adni, hogy azokra észrevételt tegyen, és további bizonyítást javasolhasson. Az érintett alkotmánybíró által tett nyilatkozatokról és javaslatokról jegyzőkönyvet kell felvenni.
  - (6) Az elnök a jelentés elkészültét követő nyolc napon belül – a jelentés és a kizárási javaslat megküldésével – teljes ülést hív össze.
  - (7) A teljes ülés a kizárás kérdésében – az érintett alkotmánybíró meghallgatása, illetve ismételten lehetővé tett meghallgatásának eredménytelensége és a jelentés megvitatása után – titkos szavazással hoz határozatot.
  - (8) Ha a kizárási javaslat az Abtv. 16. § (5) bekezdésében meghatározott tényállásra vonatkozik és az Alkotmánybíróság a kizárási ok fennállását megállapítja, az alkotmánybírókat az Alkotmánybíróság tagjai közül kizárja.
  - (9) Az Alkotmánybíróságban betöltött tagság a kizárást kimondó alkotmánybírói határozat meghozatalának napján szűnik meg.
20. § (1) Az Alkotmánybíróságban betöltött tagság Abtv. 15. § (2) bekezdés *d*) pontja alapján felmentéssel történő megszüntetésére az elnök vagy legalább öt alkotmánybíró tehet írásban – a felmentési ok megjelölésével – indokolt javaslatot.
- (2) Az elnök a javaslat előterjesztésétől számított nyolc napon belül a teljes ülést – az írásbeli javaslat megküldésével – összehívja.
  - (3) A teljes ülés a felmentés kérdésében – az érintett alkotmánybíró meghallgatása, illetve ismételten lehetővé tett meghallgatásának eredménytelensége és a javaslat megvitatása után – titkos szavazással hoz határozatot.
  - (4) Az Alkotmánybíróságban betöltött tagság a felmentést megállapító alkotmánybírói határozat meghozatalának napján megszűnik.

Tartalom

1. Szövegtörténet	169
2. Az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnésének esetei	170
3. A megbízatás megszűnésének megállapítása	172

1. Szövegtörténet

A régi Abtv. az összeférhetlenség miatti megbízatás megszűnését a hatályos Abtv.-vel tartalmilag azonosan szabályozta. A régi Abtv. 15. § (5) bekezdése megállapította, hogy ha az Alkotmánybíróság tagjának személyével kapcsolatban tevékenysége során összeférhetlenségi ok merül fel, azt meg kell szüntetnie. Ha ez az összeférhetlenséget megállapító alkotmánybírói ülés időpontjától számított tíz napon belül nem

történik meg, az Alkotmánybíróság teljes ülése határozatban megállapítja, hogy az illető alkotmánybírósági tagsága megszűnt. Az Alkotmánybíróság tagja az összeférhetetlenséget megállapító alkotmánybírósági határozat meghozatalának időpontjától a teljes ülés újabb döntéséig a tisztségéből eredő jogkörét nem gyakorolhatja.

A régi Abtv. a **felmentés** feltételét a jelenlegivel azonosan, a kizárás feltételeit viszont eredetileg a jelenleg hatályos Abtv.-től bizonyos mértékig eltérően szabályozta. A régi Abtv. 15. § (6) bekezdése szerint felmentéssel szűnhet meg a megbízás, ha az Alkotmánybíróság tagja neki fel nem róható okból nem képes eleget tenni megbízásából eredő feladatainak. A 15. § (7) bekezdése szerint **kizárással megszűnhetett** a megbízás, ha az Alkotmánybíróság tagja neki felróható okból nem tett eleget megbízásából eredő feladatainak, illetőleg jogerős ítéletben megállapított büntetést követett el vagy más módon a tisztségére méltatlanná vált, és ezért az Alkotmánybíróság teljes ülése az Alkotmánybíróság tagjai közül kizárta. Az Alkotmánybíróság tagjai közül **ki kellett zárni** azt, aki egy évig nem vett részt az Alkotmánybíróság munkájában. A régi Abtv. 2001 évi módosítása kiegészítette a nem kötelező kizárás esetét a vagyonyilatkozat-tételi kötelezettség szándékosan elmulasztásával illetve azzal az esettel, ha az Alkotmánybíróság tagja a vagyonyilatkozatában szándékosan lényeges adatot, tényt valótlannal közöl, a kötelező kizárás esetét pedig a vagyonyilatkozat-tételi kötelezettség egy éven belüli nem teljesítésével.³⁴

2. Az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnésének esetei

Az Abtv. 16. §-a az alkotmánybírói megbízás megszűnése egyes eseteinek részletes szabályait, az Ügyrend 18–20. §-ai pedig a megbízás összeférhetlenség miatti megszüntetését, a kizárást és a felmentést eredményező eljárás részletes szabályait állapítja meg.

Az Abtv. 16. § (1) bekezdése a **lemondás** eljárási szabályait tartalmazza. Ennek értelmében a lemondást az Alkotmánybíróság tagja az Alkotmánybíróság elnökével, az Alkotmánybíróság elnöke az Országgyűlés elnökével írásban közli. A lemondás érvényességéhez elfogadó nyilatkozat nem szükséges. A lemondást nem kell indokolni, a megbízás a lemondás benyújtásának napjával szűnik meg.

Az Abtv. 16. § (2) bekezdése az Alkotmánybíróság tagja megbízásának összeférhetlenség okából történő megszüntetését szabályozza. E rendelkezésből is következik, hogy az összeférhetlenség megállapítása és a megbízás megszűnésének összeférhetlenség miatti megállapítása elválnak egymástól, lehetőséget adva az érintett alkotmánybírónak, hogy összeférhetlenségét megszüntesse. Ennek elmaradása esetén az Alkotmánybíróság megállapítja a megbízás megszűnését. E megállapítás megtétele az említett feltételek fennállása esetére szóló kategorikus előírás.

Az Abtv. 16. § (3) bekezdésében foglalt **felmentési** szabály az alkotmánybíró feladatai ellátására való képtelensége vétlen esetének következményeként rendelkezik az Alkotmánybíróságban betöltött tagsága megszűnéséről. A szabályozás nem tér ki arra,

³⁴ Az egyes közhatalmi feladatokat ellátó, valamint közvagyonnal gazdálkodó tisztségeket betöltő személyek összeférhetlenségéről és vagyonyilatkozat-tételi kötelezettségéről szóló 2001. évi CII. törvény 2. § (4) bekezdése iktatta be a 15. § (7) bekezdésének a módosított szövegét az Abtv.-be.

hogy mennyi ideig kell fennállnia ennek a helyzetnek ahhoz, hogy feladat ellátásának képtelensége okán az Alkotmánybíróság tagja tisztségéből felmenthető legyen. A kérdés gyakorlati felmerülése esetén az analógia alapját képezheti az Alaptörvény 4. cikk (3) bekezdés *f)* pontjának rendelkezése, amely az országgyűlés munkájában történő részvétel egy éven keresztül történő elmaradása esetére állapít meg mandátum megszűnését jelentő jogkövetkezményt.

Ugyanakkor a felmentést tartalmazó ezen szabálynak az Alkotmánybíróság munkájában való részvétel felróható elmulasztásának jogkövetkezményével történő összevetése más értelmezést is lehetővé tesz. Az Abtv. 16. § (4) bekezdés *a)* és (5) bekezdés *b)* pontjában foglalt mulasztások időtartamát e rendelkezések eltérően szabályozzák; a mulasztás egy évi időtartamát csak az alább érintendő kötelező kizárás alkalmazásához kapcsolta a jogalkotó, a nem kötelezően alkalmazandó – azaz mérlegeléstől függő – kizárás feltételeként nem határozta meg az Alkotmánybíróság munkájából való távolmaradás időbeni mértékét. Ebből arra a jogalkotói akaratra is lehetne következtetni, hogy a jogalkotó a 16. § (3) bekezdés szerinti esetekben sem kívánta konkrét idő elteltéhez kötni a felmentés lehetőségét. Mindezek mellett az is értékelendő szempont, hogy a 16. § (3) bekezdésében szereplő felmentés kötelezően alkalmazandó jogkövetkezmény, szemben a 16. § (4) bekezdés *a)* pontjában foglalt kizárás esetével. Kialakult gyakorlat híján az értelmezési dilemma feltárásán túlmenő megállapításra nem vállalkozhatunk.

Az Abtv. 16. § (4) bekezdése az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnésének **kizárással megvalósuló lehetséges eseteit** tartalmazza. Ezekben az esetekben felróható magatartások következményeiről rendelkezett a törvényalkotó. Az Abtv. 16. § (5) bekezdése a **kizárás kötelező eseteit** tartalmazza.

A kizárási eseteket illetően – mint arra az előbbieken is utaltunk – lényeges disztinkció, hogy a 16. § (4) bekezdés *a)* és *b)* pontjában foglalt kizárási esetekben (neki felróható okból nem tesz eleget megbízatásából eredő feladatainak, illetve tisztségére méltatlanná vált), az Alkotmánybíróságot mérlegelési lehetőség illeti meg a jogkövetkezmény alkalmazása tekintetében, ami értelemszerűen az adott eset súlyának mérlegelésére ad lehetőséget, míg az (5) bekezdés az ebben foglalt esetekben (jogerős ügydöntő határozatban megállapított, közvádra üldözendő szándékos bűncselekmény elkövetése, illetve neki felróható okból egy évig nem vesz részt az Alkotmánybíróság munkájában, valamint vagyonynyilatkozat-tételi kötelezettségét szándékosan elmulasztja, vagy vagyon nyilatkozatában lényeges adatot, tényt szándékosan valótlanul közöl) kategorikus kötelezettséggént írja elő a vétkes alkotmánybíró kizárását, minden további mérlegelési lehetőség nélkül.

Összevetve a régi Abtv. rendelkezéseit a most hatályos ide vonatkozó szabályozással, megállapítható, hogy több irányú módosítás eredményeként a kötelező kizárás esetei bővültek, a törvényi szabályozás a szigorítás tendenciáját követte.

3. A megbíztás megszűnésének megállapítása

Az Abtv. 16. § (6) bekezdése az Alkotmánybíróság tagságának összeférhetlenség miatti, illetve felmentéssel, továbbá kizárással történő megszüntetését – az Alkotmánybíróság tagjai függetlenségének biztosítása okából is – az Alkotmánybíróság teljes ülésének, a megbíztás megszűnésének egyéb okból történő megállapítását az Alkotmánybíróság elnökének hatáskörébe utalja.

A szabályozás tartalmilag lényegében azonos a régi Abtv. szabályozásával. A szabályozások közötti eltérés a megszűnési okok szabályozásának változásából adódik.